

ความเข้าใจในบทบาทของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการไทยพีบีเอส ภูมิภาคเหนือ

The Understanding of the Role of Audience Council of Thai Public Broadcasting Service in Northern Region, Thailand

อรวรรณ ศิริสวัสดิ์ อภิขยกุล^{1*} และกาญจนา เชี่ยววิทย์การ²

^{1*,2} คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร

Orawan Sirisawat Apichayakul^{1*} and Kanchana Chiawwitkan²

^{1*,2} Faculty of Business, Economics and Communications

(Received: June 12, 2020; Revised: August 17, 2020; Accepted: August 25, 2020)

บทคัดย่อ

ความเข้าใจในบทบาทของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการไทยพีบีเอส ภูมิภาคเหนือ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีวิจัยหลักคือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ และการศึกษาเอกสาร มีผลการศึกษา 2 ส่วนหลักคือ (1) ความเข้าใจต่อโครงสร้าง (structure) ที่มีความเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ในการทำงานของสภาผู้ชมผู้ฟังฯ ภูมิภาคเหนือพบว่า คำนึงถึงการสื่อสารอย่างการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน และ (2) ความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ในการทำงาน (practice) ของสภาผู้ชมผู้ฟังรายการฯ ภูมิภาคเหนือ พบว่า ไม่ใช่แค่บทบาทการรับฟังความคิดเห็นและบทบาทการขยายและรักษาเครือข่ายผู้ชมและผู้ฟังรายการ ตลอดจนการจัดทำรายงาน แต่มีบทบาทเพิ่มเติมคือ บทบาทองค์กรกลาง และบทบาทนักข่าวพลเมือง

คำสำคัญ: 1) สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ 2) บทบาทหน้าที่ 3) ไทยพีบีเอส 4) องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย 5) ภูมิภาคเหนือ

Abstract

The article presents qualitative study on the understanding of audience council's roles in the North Region. It employs three main methods: in-depth interview, activity observation, and documentary study, and uses thematic analysis. There are two main findings. (1) the understanding on structure, which related to audience council's roles in the North Region, based primarily on participatory communication from civic sectors, and (2) the understanding on practice of audience council's role in North Region which concerned not only the role of gathering public opinion, expanding and maintaining audience network, and submitting reports but also paying attention to the role of mediator and the role of citizen journalist.

Keywords: 1) Audience Council 2) Role 3) Thai PBS 4) Thai Public Broadcasting Service 5) North Region

^{1*} อาจารย์ประจำภาควิชานิเทศศาสตร์ (Lecturer, Department of Communications Arts) และกรรมการสถานวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการด้านการจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (COESME) Email: orawana@nu.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชานิเทศศาสตร์ (Assistant Professor, Department of Communications Arts) Email: kanchanac@nu.ac.th

³ บทความนี้เป็นผลผลิตจากการวิเคราะห์สังเคราะห์ภายใต้โครงการวิจัย “การศึกษาบทบาทและบทบาทพึงประสงค์สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการขององค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพแห่งประเทศไทย เขตภูมิภาคเหนือ” ได้รับทุนวิจัยประเภทเต็มรูปแบบ (Full Research) โดยการสนับสนุนจากเงินรายได้คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีงบประมาณ พ.ศ.2561

บทนำ (Introduction)

สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ (Audience Council) ถือเป็นกลไกสำคัญขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.) หรือ Thai Public Broadcasting Service (Thai PBS) ซึ่งนับเป็นสื่อสาธารณะแห่งแรกของประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย การก่อเกิดสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการเกิดจากความมุ่งหวังสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ให้เข้ามาใช้ประโยชน์สื่อสาธารณะของชาติ โดยจัดให้มีตัวแทนประชาชนจากหลากหลายกลุ่มและหลายภูมิภาคเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการทำงานกับ ส.ส.ท. ทั้งนี้ สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการได้เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการตามมาตรา 45 หมวด 5 หมวดที่ 4 ด้วย สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ และการรับเรื่องร้องเรียน แห่งพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ.2551 (Thai Public Broadcasting Service Act, B.E.2551)

ภายใต้ พ.ร.บ. ดังกล่าวข้างต้น ได้มีการจัดการโครงสร้างการทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ รวมทั้งมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ในส่วนของระเบียบว่าด้วยสภาผู้ชม (Thai PBS Audience Council, n.d.a) เอกสารดังกล่าวคือ ข้อบังคับสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ว่าด้วยโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบ พ.ศ. 2561 เนื้อหากล่าวถึงโครงสร้างส่วนที่เกี่ยวกับสมาชิกของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ซึ่งผู้คณะวิจัยประมวลสาระสำคัญไว้โดยสังเขป ดังนี้คือ **หนึ่ง** สมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการประกอบด้วยสมาชิกจำนวนไม่เกิน 50 คน ซึ่งมาจากการสรรหาตามระเบียบองค์การว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา และการดำเนินการของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ พ.ศ. 2560 (พ.ร.บ.ระบุมไว้ในข้อ 6) **สอง** มีประธานสภา 1 คน มีรองประธานสภาจำนวน 3 คน ได้แก่ รองประธานสภาฝ่ายวิชาการและกฎหมาย รองประธานสภาฝ่ายบริหาร และรองประธานสภาฝ่ายพัฒนา และมีเลขานุการ 1 คน และผู้ช่วยเลขานุการ 1 คน (ประธานสภาไม่มีระบุจำนวนชัดเจนในข้อบังคับ แต่เป็นที่รับทราบและเป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจนว่ามี 1 คน ในส่วนข้อมูลอื่นนั้นระบุไว้ในข้อ 7 และข้อ 8) **สาม**

มีประธานภูมิภาคจำนวน 5 คน ได้แก่ ประธานภูมิภาคเหนือ ประธานภูมิภาคกลาง ประธานภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประธานภูมิภาคใต้ และประธานกรุงเทพฯ และปริมณฑล (พ.ร.บ. ระบุมไว้ในข้อ 9) **สี่** ให้มีประธานกลุ่มประเด็นจำนวน 6 คน ได้แก่ ประธานกลุ่มประเด็นสังคมและคุณภาพชีวิต ประธานกลุ่มประเด็นการศึกษาและการเรียนรู้ ประธานกลุ่มประเด็นสื่อสาธารณะ ประธานกลุ่มประเด็นเศรษฐกิจและการพัฒนา ประธานกลุ่มประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และประธานกลุ่มประเด็นพหุวัฒนธรรม ศาสนา และส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย (พ.ร.บ. ระบุมไว้ในข้อ 9) **ห้า** ให้มีนักวิชาการและติดตามกลางจำนวน 2 คน (ระบุไว้ในข้อ 11) **หก** ให้มีคณะกรรมการ ได้แก่ ประธานการเงิน 1 คน และผู้ช่วยการเงิน 1 คน (พ.ร.บ. ระบุมไว้ในข้อ 12) **เจ็ด** ให้มีคณะกรรมการอำนวยการกลางจำนวนไม่เกิน 25 คน ได้แก่ ประธานสภา 1 คน รองประธานสภา 3 คน ประธานภูมิภาค 5 คน ประธานกลุ่มประเด็น 6 คน นักวิชาการและติดตามกลาง 2 คน ประธานการเงิน 1 คน ผู้ช่วยการเงิน 1 คน เลขานุการสภา 1 คน ประธานคณะที่ปรึกษา 1 คน และผู้แทนองค์การ 1 คน โดยให้เลขานุการเป็นเลขานุการคณะกรรมการกลาง และสมาชิก 1 คนเป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการอำนวยการกลาง (พ.ร.บ. ระบุมไว้ในข้อ 10) **แปด** ให้ประธานสภาแต่งตั้งและมอบหมายสมาชิกเพื่อเป็นผู้แทนสภาหรือหรือผู้แทนประธานสภาร่วมเป็นกรรมการ/อนุกรรมการตามที่องค์การกำหนด ได้แก่ คณะอนุกรรมการรับและพิจารณาเรื่องร้องเรียนจากประชาชน คณะอนุกรรมการด้านเนื้อหา คณะอนุกรรมการด้านเครือข่ายและการมีส่วนร่วม กรรมการและอนุกรรมการอื่น ๆ โดยให้ผู้แทนสภาหรือหรือผู้แทนประธานสภาที่ร่วมเป็นกรรมการหรืออนุกรรมการต้องรายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการอำนวยการกลางทราบทุกไตรมาส (พ.ร.บ. ระบุมไว้ในข้อ 13) และ **เก้า** เจ้าหน้าที่ประสานงานภาค ทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการในห้าภูมิภาค และหกกลุ่มประเด็น (พ.ร.บ. ระบุมไว้ในข้อ 4)

ภายใต้โครงสร้างข้างต้น สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการไทยพีบีเอส ได้กำหนดวิสัยทัศน์ (vision) และพันธกิจหลัก (mission) ไว้ดังต่อไปนี้ (Thai PBS

Audience Council, n.d.b) **วิสัยทัศน์** คือ สร้างสำนึก
ความเป็นเจ้าของสื่อสาธารณะด้วยการใช้ประโยชน์
และพัฒนาสื่อสาธารณะเพื่อนำสู่การเปลี่ยนแปลงทาง
สังคม และ **พันธกิจ** 4 ประการ ได้แก่ (1) สร้างสำนึก
ความเป็นเจ้าของสื่อสาธารณะด้วยการใช้ประโยชน์
และพัฒนาสื่อสาธารณะเพื่อนำสู่การเปลี่ยนแปลงทาง
สังคม (2) พัฒนาระบบการจัดการฐานข้อมูลการ
ดำเนินงานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการด้วยเทคโนโลยี
สารสนเทศ (3) พัฒนาขยายฐานสมาชิก สร้างสำนึก
การเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการจัดตั้งสภาผู้ชม
และผู้ฟังรายการระดับภูมิภาค และ (4) สร้างและ
ขยายพัฒนาระบบการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายที่มี
ประสิทธิภาพ

นอกจากพันธกิจในข้างต้นแล้ว ยังมีข้อมูลระบุ
ถึงบทบาทและความรับผิดชอบของสภาผู้ชมและผู้ฟัง
รายการฯ ไว้ในหนังสือ ‘สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ
เครือข่ายเพื่อนสื่อสาธารณะ’ หนังสือชุดหนึ่งทศวรรษ
ไทยพีบีเอส และรายงานประจำปีของสภาผู้ชมผู้ฟัง
รายการ ส.ส.ท. อย่างต่อเนื่อง เช่น ปี พ.ศ.2558 ปี
พ.ศ.2559 และ ปี พ.ศ.2560) (Academic Institute
of Public Media, 2018, pp. 28-29; Annual
Report of Thai PBS Audience Council Year,
2015; 2016; 2017) ว่างนี้ **ข้อ 1** เฝ้าติดตามรับชม
และรับฟังรายการจากทุกสื่อขององค์กร และนำ
ข้อคิดเห็นมาหารือแลกเปลี่ยนในระหว่างสมาชิก และ
กำหนดเป็นวาระนำเสนอต่อที่ประชุมสภาฯ **ข้อ 2** จัด
ให้มีกระบวนการ กิจกรรม เพื่อการมีส่วนร่วมในการ
รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ต่อรายการของ
องค์กร และข้อเสนอแนะจากประชาชนในภูมิภาค
และเครือข่ายทุกไตรมาส **ข้อ 3** จัดให้มีการขยาย
เครือข่าย ฐานผู้ชมผู้ฟังรายการ “เพื่อนสื่อสาธารณะ”
โดยจัดให้มีสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการระดับ
ภาคในสัดส่วนที่เหมาะสมทั่วประเทศ และจากผู้
ที่ประสงค์จะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อ
รายการและกิจกรรมขององค์กร **ข้อ 4** จัดทำรายงาน
ที่มีผลมาจากการรวบรวม ฟังความคิดเห็นและ
ข้อเสนอแนะในภูมิภาคและในวงกว้าง โดยวิเคราะห์
และสังเคราะห์ให้ครอบคลุมที่สะท้อนถึงคุณภาพ
มาตรฐานจริยธรรมขององค์กร และผลกระทบจาก
การนำเสนอรายการทุกไตรมาส พร้อมทั้งรวบรวมเป็น
รายงานประจำปี เพื่อส่งมอบให้คณะกรรมการบริหาร

และคณะกรรมการนโยบาย และ **ข้อ 5** จัดทำรายงาน
ประจำปีและการถอดบทเรียนการทำงานของสภาผู้ชม
และผู้ฟังรายการในรอบปี พร้อมข้อเสนอแนะที่มี
เหตุผลสนับสนุนจากข้อมูลที่รวบรวมได้ นำเสนอ
คณะกรรมการบริหารและคณะกรรมการนโยบาย

กลไกการทำงานเพื่อขับเคลื่อนบทบาทข้างต้นนี้
นอกจากสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการส่วนกลางตาม
โครงสร้างที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. ตามที่นำเสนอไปใน
ข้างต้นแล้วนั้น สมาชิกภูมิภาค สมาชิกกลุ่มประเด็น
และแกนประสานจังหวัด ถือว่ามีส่วนสำคัญและเป็น
หลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมและการเคลื่อนไหว
ต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทที่ปรากฏ

ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจว่าภายใต้การก้าวเดิน
หนึ่งทศวรรษนั้น (ส.ส.ท. หรือ Thai PBS ได้รับการ
จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2551 และปี พ.ศ.2561 เป็นปีที่
โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนวิจัย) ถือว่าผ่านมาครบหนึ่ง
ทศวรรษ โดยสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการฯ มีการก่อตั้ง
และดำเนินการอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจำนวนห้ารุ่น
ด้วยกัน สมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ และ
ผู้เกี่ยวข้องหลักคือแกนประสานจังหวัด ซึ่งจะต้อง
ผสานกำลังการทำงานร่วมกันในระดับภูมิภาคภายใต้
บทบาทของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการไทยพีบีเอสนั้น
มีความเข้าใจต่อขอบเขตในบทบาทของตนเอง
อย่างไร? ประเด็นดังกล่าวนี้ คณะผู้วิจัยยังไม่พบว่ามี
การศึกษาวิจัยในฐานข้อมูลการวิจัยที่สำคัญของไทย
คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าสาระสำคัญที่จะได้รับจาก
โครงการวิจัยชิ้นนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการสะท้อน
ภาพความเข้าใจต่อการก้าวเดินต่อไปของสภาผู้ชม
และผู้ฟังรายการไทยพีบีเอส ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นหนึ่งใน
กลไกการทำงานสื่อสาธารณะของประเทศไทย ทั้งนี้
คณะผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้
คือ “เพื่อศึกษาความเข้าใจในบทบาทของสภาผู้ชม
ผู้ฟังรายการขององค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพ
สาธารณะแห่งประเทศไทย เขตภาคเหนือ”

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

แนวคิดการสื่อสารกับการมีส่วนร่วมจากภาค ประชาชน

มีนักวิชาการให้คำจำกัดความของ “การมี
ส่วนร่วม” ได้อย่างหลากหลาย อาทิ ชี้อ เกียรติจร
วัจนะสวัสดิ์ (Watchanasawat, 2007, p. 1) นิยามไว้

ว่าคือ การที่กลุ่ม ประชาชน หรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจและสังคม หรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจมืดชน ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน หรือ เจมส์ แอล เครย์ตัน (Creighton, 2008, p. 3) นำเสนอไว้ว่า เป็นกระบวนการที่รวบรวมเอาความห่วงกังวล ความต้องการและค่านิยมต่าง ๆ ของสาธารณชนไว้อยู่ในกระบวนการตัดสินใจของรัฐและเอกชน เป็นการสื่อสารสองทาง และเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจที่ดีกว่าและที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน สิ่งที่สะท้อนจากนิยามโดยภาพรวมคือ เป็นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อการทำกิจกรรมกิจกรรมหนึ่ง และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและการตัดสินใจร่วมกันนั้นจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการสื่อสารสองทาง โดยจัดกระบวนการที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ กมลรัฐ อินทรทัศน (Intarathat, 2006) ได้อธิบายถึงระบบของกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมไว้ว่ามีองค์ประกอบหลัก 6 ประการด้วยกัน ได้แก่ (1) มีการกำหนดเป้าหมายของการสื่อสารที่ชัดเจน (2) รูปแบบของการสื่อสารต้องเป็นแบบสองทาง (3) ระบุผู้ส่งสารที่ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากที่สุด (4) เลือกประเภทของเนื้อหาสารที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นจริงของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม (5) เข้าใจและสามารถเลือกประเภทของช่องทางสื่อที่ทั่วถึง ทั้งที่เป็นทางการและที่ไม่เป็นทางการ สื่อสมัยใหม่ สื่อดั้งเดิมหรือสื่อชุมชน โดยต้องเป็นสื่อที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และ (6) ทราบผู้รับสารกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการเปิดโอกาสให้มีช่องทางในการปฏิสัมพันธ์ (Feedback) ซึ่งกันและกันได้

จากข้างต้นสะท้อนว่า การสื่อสารกับการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชนหมายถึงเครื่องมือการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรภาคประชาสังคมโดยมีเป้าหมายการสื่อสารอย่างชัดเจนและเป็นการสื่อสารสองทาง ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร (sender) เนื้อหาสาร (message) ช่องทางการสื่อสาร (channel)

ผู้รับสารกลุ่มเป้าหมาย (receiver) และมีการสะท้อนกลับ (feedback) เพื่อนำข้อมูลข่าวสารมาพิจารณาตัดสินใจและกำหนดนโยบายร่วมกัน

สำหรับรูปแบบการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนสามารถเป็นไปในลักษณะต่าง ตัวอย่างเช่น จินตวิทย์ เกษมสุข (Kasemsuk, 2011) เสนอว่ารูปแบบการสื่อสารการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชนที่ช่วยสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมไทย มี 4 รูปแบบด้วยกัน ได้แก่ การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) การปรึกษาหารือ (Public Consultation) การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) และการร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมาคมระหว่างประเทศเพื่อการมีส่วนร่วมสาธารณะ (International Association for Public Participation, n. d.) ที่นำเสนอสเปกตรัม (Spectrum) ของการมีส่วนร่วมได้ 5 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 ให้ข้อมูล (Inform) คือการให้ข้อมูลแก่ประชาชนในการสร้างความเข้าใจถึงประเด็นปัญหา ทางเลือกโอกาส และแนวทางการแก้ไข ระดับที่ 2 ปรึกษา (Consult) เป็นรวบรวมข้อคิดเห็นของประชาชนสำหรับนำมาวิเคราะห์ทางเลือกและตัดสินใจ ระดับที่ 3 มีส่วนเกี่ยวข้อง (Involve) เป็นทำงานร่วมกันประชาชนโดยตรงเพื่อให้มั่นใจว่าภาครัฐเข้าใจข้อกังวลของประชาชนและนำมาพิจารณา ระดับที่ 4 ทำงานร่วมกัน (Collaborate) เป็นสร้างภาคีกับภาคประชาชนในแต่ละการตัดสินใจ พัฒนาทางเลือก และระบุแนวทางการแก้ปัญหาาร่วมกัน และระดับที่ 5 ให้อำนาจ (Empower) คือการให้อำนาจแก่ภาคประชาชนในการตัดสินใจขั้นสุดท้าย

นอกจากนี้แล้ว หากพิจารณาในมิติของภาคประชาชนที่มีสิทธิในการสื่อสาร (right to communicate) และสามารถแสดงออกทางความคิดเห็นในพื้นที่สาธารณะนั้น สามารถพิจารณาแบบการมีส่วนร่วมในสื่อกระแสหลัก ได้ใน 5 ลักษณะหลัก (Charoenwong, 2019, pp. 57-63) ได้แก่ (1) การแสดงความคิดเห็นของผู้ใช้สื่อ-เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ใช้อีเมลสามารถแสดงความคิดเห็นต่อข่าว เหตุการณ์ที่สื่อรายงาน (2) เนื้อหาที่ผู้ใช้สื่อเป็นผู้ผลิต-ผู้ใช้สื่อเป็นผู้ผลิตเนื้อหาขึ้น

เองทั้งหมดในรูปแบบพุทเทจ การถ่ายภาพ เนื้อหา ข้อความ คลิป เสียงที่บันทึกประสบการณ์ เรื่องราวของผู้ใช้สื่อในฐานะพยานผู้พบเห็นเหตุการณ์หรือประสบการณ์ของผู้ใช้สื่อเอง (3) เนื้อหาที่ร่วมกันผลิต โดยเป็นเนื้อหาที่ผู้ใช้สื่อผลิตร่วมกับผู้สื่อข่าว (Collaborative contents) สื่อกระแสหลักเป็นผู้กำหนดรูปแบบและลักษณะการทำงานร่วมกัน (4) การสนทนา โดยสื่อกระแสหลักเปิดให้ผู้ใช้สื่อมีส่วนร่วมมีหลากหลายรูปแบบทั้งที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้สื่อได้สนทนากับผู้อื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนออนไลน์ และส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้สื่อกับนักข่าว และ (5) การตรวจสอบความถูกต้อง เป็นการภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพข่าวสารผ่านบทบาทบรรณาธิการ แต่เนื่องจากการมีส่วนร่วมดังกล่าวขาดการวิพากษ์วิจารณ์ในที่สาธารณะจึงยังมิได้ท้าทายการกำหนดกรอบข่าว และการตีความเนื้อหาข่าวของนักข่าว แต่กระนั้นก็นับเป็นก้าวที่สำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการข่าวของประชาชน

ในการวิเคราะห์สังเคราะห์ความเข้าใจต่อบทบาทของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ภูมิภาคเหนือ จำเป็นต้องอาศัยแนวคิดรูปแบบการสื่อสารการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชนตามที่ได้นำเสนอข้างต้นนี้เป็นแนวทาง เพื่อสะท้อนกรอบความคิดของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับทำงานของสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ภูมิภาคเหนือ ว่าเป็นไปในทิศทางใด? และอย่างไร?

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่

บทบาท หมายถึงการทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า role หรือ function คำว่าบทบาทหน้าที่ของสื่อวิทยุและโทรทัศน์ จึงหมายถึงการทำหน้าที่ของสื่อวิทยุและโทรทัศน์ตามความต้องการ (need) ของปัจเจกบุคคลหรือสังคม ด้วยเหตุนี้การศึกษาบทบาทหน้าที่จะทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ที่ไม่อาจแยกขาดจากกันของสื่อ ปัจเจกบุคคล และสังคม (Karujit, 2014, p. 42)

นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนตะวันตกหลายท่านกล่าวถึงการทำหน้าที่สื่อเพื่อประชาชน อาทิ

ฮาโรลด์ ลาสเวลล์ (Lasswell, 1964) ได้อธิบายถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อสังคม ได้แก่ (1) สังเกตการณ์สภาพแวดล้อม (surveillance of environment) หมายถึงการแจ้งหรือให้ข้อมูลแก่สมาชิกสังคมมีหน้าที่เหมือนสุนัขเฝ้าบ้าน (watchdog) ของสังคมเล็ก ๆ ไปจนถึงระดับสากล (2) ประสานสัมพันธ์ส่วนต่าง ๆ ของสังคม (correlation of the parts) หมายถึงการประสานให้สมาชิกที่กระจัดกระจายในสังคมร่วมรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม (3) การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม (transmission of social inheritance) หมายถึงบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมต่าง ๆ ทำให้วัฒนธรรมไม่สูญหายไปจากรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

ในทำนองเดียวกัน เดนิส แมคควอล (McQuail, 2005) มีแนวคิดคล้ายกับลาสเวลล์และอธิบายบทบาทหน้าที่ของสื่อสารมวลชนต่อสังคมไว้ 5 ประการ คือ (1) การให้ข่าวสาร (information) หมายถึงบทบาทในการแจ้งให้ทราบถึงความเป็นไปในสังคม (2) การประสานสัมพันธ์ (correlation) หมายถึงบทบาทในการรวมผู้คนและการกำหนดวาระทางสังคม (3) การสร้างความต่อเนื่อง (continuity) หมายถึงการดำรงวัฒนธรรมและสืบทอดวัฒนธรรม ทั้งวัฒนธรรมกระแสหลัก วัฒนธรรมย่อย และวัฒนธรรมลูกผสม (4) ความบันเทิง (entertainment) หมายถึงบทบาทการสร้างความบันเทิงและผ่อนคลายทางสังคม (5) การระดมสรรพกำลัง (mobilization) หมายถึงบทบาทในการรณรงค์เพื่อเป้าหมายทางการเมือง สงคราม ศาสนา และเศรษฐกิจ

นอกจากนักคิดในข้างต้นแล้วยังมีการนำเสนอบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่น่าสนใจไว้อีก 5 ประการ (Orlik, 2016, pp. 27-34) ได้แก่ การสานสัมพันธ์ (bridge building) การแนะนำเส้นทางใหม่ (suggesting new directions) ให้ข้อเสนอเพื่อการเปลี่ยนแปลง (proposing system-cognizant change) ทำหน้าที่เป็นผู้ตัวแทน (serving as a proxy or watchdog) และการให้ความบันเทิง (entertaining)

กล่าวโดยสรุป บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนตามแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ล้วนมุ่งเน้นความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลดีต่อสังคมส่วนรวม ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้นำใช้มาแนวทางในการวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อให้ได้แนว

ความรู้ด้านบทบาทหน้าที่ของภาคประชาชนที่มีต่อสื่อ
สาธารณะของประเทศได้

แนวคิดวารสารศาสตร์พลเมือง

วารสารศาสตร์พลเมือง (Citizen Journalism) หมายถึง กระบวนการสื่อสารสองทางของประชาชน ในฐานะผู้รับสารที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารไปในตัวโดยใช้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารมาช่วย นำเสนอเนื้อหาข้อมูลกลับไปยังสื่อหรือสาธารณชน หรือชุมชน ได้ร่วมรับรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระปราศจากการควบคุมของภาครัฐและองค์กร ธุรกิจ มีลักษณะการทำงานแบบอาสาสมัครคือไม่ได้รับ เงินเดือนประจำและไม่ได้ยึดเป็นอาชีพ (Glaser, 2006; García-Avilés, 2010; Miller, 2019; Charoenwong, 2019)

เนื้อหาข่าวสารที่นับว่าเป็นวารสารศาสตร์ พลเมืองจะต้องเป็นข่าวสารที่เกิดจากความมุ่งหวังให้ เกิดข่าวสารที่เสรี มีความหลากหลาย ให้ข้อเท็จจริงที่มีประโยชน์ต่อประชาชนในลักษณะที่ประชาชน สามารถนำไปใช้ตัดสินใจในบริบทชีวิตสาธารณะหรือ ในบริบทชีวิตส่วนตัวที่ส่งผลต่อชีวิตสาธารณะ และ จากการศึกษางานวิจัยที่เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ.2548-2556 พบว่ามีนิยาม แนวคิดและบทบาทของวารสาร ศาสตร์พลเมืองอยู่ 4 กลุ่มด้วยกัน (Charoenwong, 2019) ได้แก่ กลุ่มที่ 1 วารสารศาสตร์พลเมืองที่เป็น ผลผลิตจากอิทธิพลของวารสารศาสตร์ดั้งเดิม-ให้ คุณค่ากับการเป็นนักวิชาชีพส่งผลให้วารสารศาสตร์ พลเมืองและนักข่าวพลเมืองอยู่ในฐานะคู่ตรงข้ามของ วารสารศาสตร์ดั้งเดิมและนักข่าวอาชีพ ทำให้วารสาร ศาสตร์พลเมืองถูกรับรู้ในฐานะ “วัตถุดิบ” ในการ รายงานข่าว มองว่านักข่าวพลเมืองไม่ใช่ นักข่าวแต่ เป็นประชาชนทั่วไปที่ไม่เคยผ่านการอบรมทางวารสาร ศาสตร์และเป็น “อาสาสมัคร” “มือสมัครเล่น” หรือ “พยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์” ที่บังเอิญผ่านไปประสบพบ เห็นเท่านั้น กลุ่มที่ 2 วารสารศาสตร์พลเมืองเป็น ปรากฏการณ์ของสังคมที่เป็นผลจากการปฏิวัติผู้รับ สาร-เป็นปรากฏการณ์ที่ประชาชนซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็น ผู้รับสารได้เปลี่ยนตนเองมาเป็นผู้ส่งสารโดยใช้ เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่ง สารและหมายรวมถึงบล็อกเกอร์ที่รายงานข่าวสารที่ เป็นประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้าง กลุ่มที่ 3 วารสาร

ศาสตร์พลเมืองที่ตั้งอยู่บนแนวคิดการมีส่วนร่วม ทางการสื่อสาร-วารสารศาสตร์พลเมืองไม่จำเป็นต้อง เกิดจากการทำงานเพียงลำพังของประชาชน หรือไม่ จำเป็นต้องผ่านการอบรมหรือมีความรู้ทางวารสาร ศาสตร์ หากเห็นว่า สามารถเกิดจากความร่วมมือกัน รายงานข่าวระหว่างนักข่าวอาชีพกับประชาชนทั่วไป โดยเรียกว่า “collaborative reporting” และกลุ่มที่ 4 วารสารศาสตร์พลเมืองเป็นสิทธิการสื่อสารของ ประชาชนที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในแบบที่สังคม ประชาธิปไตยต้องการ-มองนักเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นวารสารศาสตร์พลเมืองและเห็นว่าอาจจะมีฐานะ เป็นสื่อทางเลือก (alternative media) สื่อชุมชน (community media) หรือสื่อพลเมือง (citizen media) ได้ในบางกรณี สนใจแบบแผนของการใช้ แหล่งข่าวและการสร้างกรอบข่าวของนักข่าวพลเมือง

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาบทบาทการทำหน้าที่ของ วารสารศาสตร์พลเมืองทั้ง 4 กลุ่มข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีจุดมุ่งหมายการทำหน้าที่ในลักษณะเดียวกันกล่าวคือ ช่วยกำหนดประเด็นข่าว (agenda setting) และ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารโดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารต่าง ๆ เป็นเครื่องมือเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาออกไปในวงกว้าง อย่างไรก็ตาม การทำหน้าที่ดังกล่าวต้องตั้งอยู่บน ความเป็นอิสระปราศจากการควบคุมของบรรณาธิการ เพื่อให้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเป็นประโยชน์ต่อ สังคมอย่างแท้จริง (Miller, 2019) นอกจากนี้แล้ว วารสารศาสตร์พลเมืองสามารถพิจารณาได้ว่ามีบทบาท ต่อสังคมใน 6 มิติหลัก ได้แก่ ให้ความรู้ รายงานความ จริง เป็นสื่อกลาง ให้ข่าวสารเสริมจากที่สื่อหลักรายงาน เป็นพื้นที่/ช่องทางพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเป็น เครื่องมือการต่อสู้ (Charoenwong, 2019, pp. 210-212)

แนวคิดวารสารศาสตร์พลเมืองนี้ได้อธิบายถึง ความหมาย ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของภาค ประชาชนที่มีต่ออาณานิคมวารสารศาสตร์หรือการ สื่อสารมวลชนในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อ การวิเคราะห์ความเข้าใจต่อบทบาทสภาผู้ชมและผู้ฟัง รายการขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพ สาธารณะแห่งประเทศไทย ในเขตภาคเหนือ ตาม โจทย์ของการวิจัย

วิธีดำเนินการ (Methods)

การศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษาเฉพาะ บทบาทและหน้าที่ของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการไทยพีบีเอส เขตภูมิภาคเหนือ กำหนดขอบเขตการศึกษาใน ส่วนของกลุ่มตัวอย่างเป็นส่วนหลัก ได้แก่ (1) สมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ สัดส่วนภาคเหนือ หรือเรียกกันว่า “สมาชิกสภา ภาค” (2) สมาชิกสภา ผู้ชมและผู้ฟังรายการ สัดส่วนเชิงประเด็น ของภูมิภาคเหนือ หรือเรียกกันว่า “สมาชิกสภา ประเด็น” และ (3) แกนประสานจังหวัดในภูมิภาคภาคเหนือ หรือเรียกกันว่า “แกนประสานจังหวัด” ทั้งสามส่วนนี้มีบทบาทสำคัญต่อการทำงานและการขับเคลื่อนงาน ในภูมิภาคเหนือ ซึ่งจะส่งต่อไปยังสภาผู้ชมและผู้ฟัง รายการในภาพรวม คณะผู้วิจัยกำหนดทั้งสามส่วนนี้ เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ของการ สัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งได้จำนวนรวมทั้งสิ้น 26 ท่าน นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร ได้แก่ เอกสารรายงานการประชุมของสภาผู้ชมและ ผู้ฟังรายการไทยพีบีเอส ภูมิภาคเหนือ ตลอดจน สังเกตการณ์กิจกรรม ในช่วงปี พ.ศ.2561- พ.ศ.2562 บางส่วนประกอบกัน

สำหรับเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ (1) แนวการ สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (2) แบบบันทึก ประเด็นและข้อสนับสนุนต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์เชิง ลึก และจากการศึกษาเอกสารข้อมูล รวมถึงการเข้า ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ของสภา ผู้ชมและผู้ฟังรายการไทยพีบีเอส เขตภูมิภาคเหนือ

ส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ แก่นสาระ (Thematic Analysis) คือ การวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพที่แบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ สร้าง ความคุ้นเคยกับข้อมูล สร้างรหัสเริ่มต้น หาธีมหรือแก่น สาระ ทบทวนธีมหรือแก่นสาระ ให้นิยามและ ชื่อธีมหรือแก่นสาระ และผลิตรายงานผล และ คณะผู้วิจัยใช้แนวทางการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive way) โดยเริ่มการวิเคราะห์จากข้อมูลไล่ ขึ้นมาเป็นธีม/แก่นสาระโดยตรง (Braun and Clarke, 2006)

สำหรับการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล นั้น ได้เทียบเคียงข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร และการสังเกตการณ์ ถือเป็นการ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงสามเส้าในส่วน

เนื้อหาที่มาของข้อมูลที่แตกต่างกันสามแหล่งข้อมูล (data triangulation) (Jean, Belinda, Frauke, et al., 2015; Heale and Forbes, 2013)

ผลการศึกษา (Results)

สมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ และ ผู้เกี่ยวข้องหลักคือแกนประสานจังหวัด โดยตาม โครงสร้างของการทำงาน จะต้องผสานกำลังการ ทำงานร่วมกันในระดับภูมิภาคภายใต้บทบาทของสภา ผู้ชมและผู้ฟังรายการไทยพีบีเอส ในระดับภูมิภาค ซึ่ง ในการศึกษาค้นครั้งนี้คือ “ภูมิภาคเหนือ” นั้น จากผล การศึกษา มีความเข้าใจต่อบทบาทของตนเองในการ ทำหน้าที่สามารถแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่ หนึ่ง ความเข้าใจต่อโครงสร้าง (structure) ที่มีความ เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ในการทำงาน และ สอง ความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ในการทำงาน (practice) ของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่หนึ่งคือ ในประเด็นของความเข้าใจต่อ โครงสร้างที่มีความเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ในการ ทำงานนั้น ข้อมูลทั้งจากการสัมภาษณ์ การศึกษา เอกสารรายงานการประชุมต่างๆ และการ สังเกตการณ์ภาคสนาม สะท้อนว่าสมาชิกสภา ภาค สมาชิกสภา ประเด็น และแกนประสานจังหวัด มีความเข้าใจ ดังนี้ ประการที่หนึ่ง มีความเข้าใจตรงกัน ว่า สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการเป็นหนึ่งในโครงสร้างที่ ปรากฏอยู่ใน พ.ร.บ. ที่จะต้องทำงานเชื่อมต่อกับ กรรมการนโยบาย กรรมการบริหาร และภาค ประชาชน ประการที่สอง มีความเข้าใจว่า สภาผู้ชม และผู้ฟังรายการ ภูมิภาคเหนือ จะต้องทำงานภายใต้ โครงสร้าง “ภูมิภาค” ที่เชื่อมต่อกับส่วนกลาง ในที่นี้ คือ คณะกรรมการอำนวยการกลาง ซึ่งในการศึกษา ครั้งนี้ในระดับภูมิภาคก็คือ “ภูมิภาคเหนือ” นั่นเอง ประการที่สาม แม้ว่าจะมีความเข้าใจในเชิงเอกสารว่า ภูมิภาคในที่นี้คือ “ภูมิภาคเหนือ” ทว่าโครงสร้างใน การทำงานเชิงปฏิบัติสำหรับภูมิภาคเหนือ นั้น มีการ แยกแขนงการทำงานเป็นสองส่วนด้วยกัน ได้แก่ “ภูมิภาคเหนือตอนบน” กับ “ภูมิภาคเหนือตอนล่าง” โดยมีเจ้าหน้าที่ประสานงานภาค 2 คน ที่ถึงแม้จะ ช่วยกันในเรื่องงานต่างๆ โดยภาพรวม แต่ก็จะจัดแบ่ง เนื้องานหลักออกเป็นสองส่วนคือส่วนที่เป็นภูมิภาค เหนือตอนบนจำนวน 8 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย

เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา และแม่ฮ่องสอน กับภูมิภาคเหนือตอนล่างจำนวน 9 จังหวัด ได้แก่ นครสวรรค์ สุโขทัย อุทัยธานี กำแพงเพชร ตาก พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ และอุตรดิตถ์ สำหรับการจัดประชุมจะมีการประสานการประชุมต่าง ๆ ภายใต้โครงสร้างในทางปฏิบัติสองส่วนที่เรียกกันว่า “เหนือบน-เหนือล่าง” ตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น ทว่าก็จะมีส่วนที่เป็นการประชุมรวมกันอยู่ เช่น การประชุมประจำปีของระดับภูมิภาค ที่จะมีการเชิญสมาชิกสภาภาค สมาชิกสภา ประเด็น และแกนประสานจังหวัดของภูมิภาคเหนือ ตลอดจนจะมีการเชิญตัวแทนกรรมการนโยบายของไทยพีบีเอส ตัวแทนของคณะกรรมการบริหารของไทยพีบีเอส ตัวแทนของศูนย์ข่าวไทยพีบีเอสภาคเหนือ เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งทางภูมิภาคเหนือถือว่าเป็นงานใหญ่ในระดับภูมิภาคที่จะจัดโดยผลัดเปลี่ยนพื้นที่ในแต่ละปีเป็นเหนือบนและเหนือล่างสลับกันไป ปีที่เก็บข้อมูล พ.ศ.2561 จัดที่สถาบันพัฒนาผู้นำท้องถิ่น อ.สูงเม่น จ.แพร่ และ พ.ศ.2562 จัดที่โรงแรมเลอปาร์ค อ.เมือง จ.พิษณุโลก

ภายใต้ความเข้าใจโครงสร้างการทำงานเชิงปฏิบัติสำหรับภูมิภาคเหนือที่มีความเกี่ยวข้องกับบทบาทในการทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการภูมิภาคเหนือ ตามที่ได้นำเสนอในข้างต้นนั้น ข้อมูลการศึกษาสะท้อนความคิดเห็นแตกออกเป็นสองส่วน โดยส่วนแรกเป็นส่วนที่เห็นชอบต่อการจัดแบ่งโครงสร้าง “ภูมิภาคเหนือ” เป็นหนึ่ง ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งเห็นควรให้มีการจัดแบ่งโครงสร้างการทำงานให้สอดคล้องกับทางปฏิบัติที่มีการแบ่งเป็นสองส่วนคือ ภูมิภาคเหนือตอนบนกับภูมิภาคเหนือตอนล่าง โดยในส่วนหลังนี้แสดงความคิดเห็นว่า การจัดแบ่งโครงสร้างเป็นภูมิภาคเหนือตอนบนกับภูมิภาคเหนือตอนล่าง จะเอื้อต่อบทบาทการทำงานของภูมิภาคได้มากกว่า ด้วยเหตุผลที่สามารถประมวลได้ ดังนี้คือ หนึ่ง อัตลักษณ์ของภูมิภาคเหนือตอนบนกับภูมิภาคเหนือตอนล่างมีความแตกต่างกัน เช่น ในขณะที่พบกันภาคเหนือบนมักจะพูดภาษาถิ่น (คำเมือง) แต่เหนือล่างพูดภาษากลางที่เป็นสำเนียงของเหนือล่าง หรือ บุคลิกการแสดงออกที่แตกต่างกันคือ ในขณะที่ภาคเหนือตอนบนจะมีลักษณะนุ่มนวล แต่ภาคเหนือตอนล่างจะมีลักษณะโผงผาง สอง ในแง่ของประเด็นการขับเคลื่อนในพื้นที่ระหว่างโครงสร้างย่อยเหนือบน-

เหนือล่าง สะท้อนว่ามีลักษณะที่มีความแตกต่างกันกันอยู่ กรณีตัวอย่างที่เคยเป็นประเด็นหยิบยกขึ้นในการประชุมกลุ่มคนทำงานของภูมิภาคเหนือตอนล่างคือ ในขณะที่ภาคเหนือตอนบนประเด็นหมอกควันเป็นประเด็นร้อน แต่ภาคเหนือตอนล่างประเด็นอื่น เช่น สัมปทานเหมืองเป็นประเด็นที่ร้อน แต่เมื่อรวมเป็นภูมิภาคเหนือหนึ่งเดียว ประเด็นด้านหมอกควันกลับเป็นประเด็นนำ โดยมีการสะท้อนความคิดเห็นว่า ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่สมาชิกสภา ประเด็น กับสมาชิกสภา ภาค สัดส่วนระหว่างเหนือบนกับเหนือล่างไม่เท่ากัน ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ข้อมูลหลักของการวิจัยสะท้อนว่า ส่งผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ในการทำงานของสมาชิกสภา และแกนประสานจังหวัดในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง ในการผลักดันประเด็นที่เหมาะสมกับภูมิภาคเหนือตอนล่างอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเป็นภูมิภาคเหนือหนึ่งเดียว ทั้งนี้ แต่เดิมในโครงสร้างสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการไทยพีบีเอส รุ่นแรก แบ่งเป็น 9 ภูมิภาค ได้แก่ (1) ภาคเหนือตอนบน (2) ภาคเหนือตอนล่าง (3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (4) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (5) ภาคกลาง-ตะวันออก (6) ภาคกลาง-ตะวันตก (7) ภาคใต้ตอนบน (8) ภาคใต้ตอนล่าง และ (9) กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (Academic Institute of Public Media, 2018: 35) ทว่าโครงสร้างดังกล่าวนี้จากข้อมูล บันทึกข้อความที่ สก.038/2561 วันที่ 22 มิถุนายน 2561 เรื่อง ตอบข้อสังเกตและขอให้ทบทวนการดำเนินงานจากสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการภูมิภาคเหนือ หน้า 8 ได้ มีการปรับเปลี่ยนจากเดิม 9 ภูมิภาค เป็น 5 ภูมิภาค ได้แก่ ภูมิภาคเหนือ ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภูมิภาคกลาง ภูมิภาคใต้ และส่วนกรุงเทพฯ และปริมณฑล ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2561 เป็นต้นมา

ส่วนที่สองคือ ในประเด็นของความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ในการทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ของกลุ่มคนทำงานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการไทยพีบีเอส ภูมิภาคเหนือ นั้น ข้อมูลจากการศึกษาสะท้อนว่ามีความเข้าใจในบทบาทของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการไทยพีบีเอสโดยหลักอยู่สองประการ ได้แก่ (1) บทบาทการรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาชนต่อรายการและต่อไทยพีบีเอส และ (2) บทบาทการขยายฐานหรือเครือข่ายกลุ่มผู้ชมและผู้ฟังรายการไทย

พีบีเอส ซึ่งหากพิจารณาตามข้อมูลที่ปรากฏในหนังสือ ‘สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ เครือข่ายเพื่อนสื่อสารสาธารณะ’ หนังสือชุดหนึ่งทศวรรษไทยพีบีเอส (Academic Institute of Public Media, 2018: 28-29) และรายงานประจำปีของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ส.ส.ท. อย่างต่อเนื่องที่ผ่านมาตามที่ได้นำเสนอไปในบทนำของบทความชิ้นนี้ จะเห็นได้ว่า ความเข้าใจสองประการหลักจากข้อมูลการศึกษานี้สอดคล้องกับที่ระบุไว้ในข้อ 1, ข้อ 2 และ ข้อ 3 อย่างชัดเจน สำหรับข้อ 4 และข้อ 5 ถึงแม้ว่าข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านไม่ได้กล่าวออกมาโดยตรง แต่ข้อมูลจากการสังเกตการณ์การประชุม ตลอดจนข้อมูลจากเอกสารรายงานกิจกรรมต่างๆ สะท้อนให้เห็นความเข้าใจของกลุ่มคนทำงานว่า สมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ภูมิภาคเหนือมีบทบาทและหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งที่จะต้องรับผิดชอบข้อมูลต่าง ๆ ร่วมกันเพื่อนำเสนอไปสู่ระดับชาติ โดยทางภูมิภาคจะจัดทำเป็นรูปแบบของการรายงานต่าง ๆ ตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้

สำหรับความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ในการทำงานประการที่หนึ่งคือ **บทบาทการรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาชน**ต่อรายการและต่อไทยพีบีเอสนั้น เป็นบทบาทแรกที่ได้รับการกล่าวถึงและให้ความสำคัญจากผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน นอกจากนี้แล้วข้อมูลการวิจัยได้สะท้อนประเด็นที่น่าสนใจต่อบทบาทการรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาชน ดังนี้คือ **ประการแรก** จากการศึกษาข้อมูลเอกสารกำหนดการประชุมเวทีรับฟังความคิดเห็นในช่วงปี พ.ศ.2561 ของภูมิภาคเหนือ ร่วมกับการสังเกตการณ์นั้นพบว่า เนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในเวทีรับฟังจะมีสัดส่วนของการเชิญวิทยากรเพื่อเสวนาในประเด็นที่กำหนดโดยคณะทำงานในภูมิภาคเหนือบนและเหนือล่างที่ส่วนใหญ่เกือบครึ่งหนึ่งของเวลาที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งเนื้อหาไม่ได้สอดคล้องโดยตรงกับบทบาทหน้าที่ในการรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาชน แต่เป็นลักษณะของการเพิ่มพูนความรู้หรือการนำเสนอสถานการณ์ ตลอดจนบริบทเชิงประเด็นหรือเชิงพื้นที่ต่าง ๆ กับวิทยากรที่มีการขับเคลื่อนประเด็นนั้น ๆ หรือผู้เกี่ยวข้องอื่น หรือวิทยากรที่มีความรู้ทางด้านวิชาการและสถานการณ์ ให้กับผู้เข้าร่วมเวที ซึ่งได้แก่ สมาชิกสภาฯ แกนประสาน ตลอดจนผู้ชมและผู้ฟังรายการ

เข้มข้น ข้อมูลการศึกษาส่วนหนึ่งสะท้อนว่ามีจำเป็นและก่อเกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้เข้าร่วม ที่จะได้พบเจอสถานการณ์และได้รับองค์ความรู้จากเนื้อหาในการเสวนาหรือการนำเสนอดังกล่าว ซึ่งสามารถพัฒนาศักยภาพในเชิงความรู้ความคิดต่อบทบาทภาคประชาชนที่มีต่อสื่อสารสาธารณะได้ **ประการที่สอง** ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์สะท้อนความเข้าใจต่อตนเองของกลุ่มคนทำงานสภาฯ ในภูมิภาคเหนือว่า ตนเองมีบทบาทในฐานะของ “อาสาสมัคร” ที่เข้ามาเป็นฟันเฟืองหนึ่งที่จะสนับสนุนการสร้างสรรค์ “สื่อสารสาธารณะของประเทศ” ซึ่งส่วนหนึ่งได้ทำงานควบคู่ไปกับประเด็นในพื้นที่ที่ตนเองดำเนินงานมาอยู่แล้วก่อนที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกสภาฯ หรือแกนประสานจังหวัด อาทิ ประเด็นการศึกษา ประเด็นพหุวัฒนธรรม ประเด็นสาธารณสุข ประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น สำหรับความเข้าใจดังกล่าวนี้ ข้อมูลจากการศึกษาด้านหนึ่งสะท้อนว่า เป็นประโยชน์ต่อการทำงานสภาฯ เพราะจะทำให้รู้ว่าควรจะต้องขับเคลื่อนประเด็นใดในการทำงานเพื่อส่งต่อให้กับทางไทยพีบีเอสได้อย่างเข้าใจชัดเจน ซึ่งมีข้อดีกว่าสมาชิกสภาฯ บางส่วนที่ได้รับเลือกเข้า แต่ก่อนหน้าไม่ได้มีงานเชิงประเด็นที่ชัดเจนแล้วเข้ามารับผิดชอบประเด็นต่าง ๆ ของสภาฯ เพราะไม่มีความเข้าใจและปฏิบัติงานได้ไม่เต็มบทบาทหน้าที่ที่ควรจะเป็น อย่างไรก็ตามอีกด้านหนึ่งสะท้อนว่า การทำงานเชิงประเด็นของสมาชิกสภาฯ หรือแกนประสานส่วนหนึ่งมาก่อนที่จะเป็นสมาชิกสภาฯ หรือเป็นแกนประสานนั้น ทำให้ยึดติดกับบทบาทเดิมก่อนเข้ามา และมีความคาดหวังที่จะเข้ามาผลักดันบทบาทเดิมที่ทำอยู่ค่อนข้างมาก ทำให้ละเลยในส่วนที่เป็นภาพรวมของการขับเคลื่อนสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการร่วมกัน **ประการที่สาม** การคัดกรองผู้เข้าร่วมเวทีการรับฟังความคิดเห็น ที่ให้บทบาทแกนประสานในพื้นที่ทว่าบ่อยครั้งพบว่าผู้เข้าร่วมภาคประชาชนจำนวนหนึ่งที่ขาดความเข้าใจหรือไม่ได้รับชมรับฟังรายการของไทยพีบีเอสอย่างเข้มข้น ด้วยได้รับการชักชวนให้มาร่วมเวทีจากเครือข่ายความสัมพันธ์ต่อ ๆ กันมา ซึ่งส่วนนี้มีผลกระทบโดยตรงต่อบทบาทในการรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาชนของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ภูมิภาคเหนือ ทั้งในเรื่องของกระบวนการและผลลัพธ์ในการแสดงความคิดเห็นต่อไทยพีบีเอสภาพรวม

และต่อรายการต่าง ๆ ของไทยพีบีเอส ประการที่สี่ บทบาทในการพัฒนารูปแบบและฐานข้อมูลในการรับฟังความคิดเห็น ณ ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลการศึกษาพบว่า หนึ่ง เป็นการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่ โดยในส่วนของสื่ออื่นๆ ของ ส.ส.ท. เช่น สื่อเสียง สื่อออนไลน์ และสื่อกิจกรรม ยังไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร สอง ใช้การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นในลักษณะของการเห็นหน้าค่าตากันจริงเป็นกิจกรรมหลัก โดยสามารถแบ่งเป็นสองส่วนคือส่วนที่เป็นเชิงพื้นที่และส่วนที่เป็นเชิงประเด็น ตัวอย่างเช่น (1) เวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อพัฒนาคุณภาพรายการ พื้นที่จังหวัด ลำปาง ลำพูน และแพร่ (2) เวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อพัฒนาคุณภาพรายการ พื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ อุทัยธานี และกำแพงเพชร (3) เวทีรับฟังความคิดเห็นประเด็นสื่อสาธารณะ (4) เวทีรับฟังความคิดเห็นประเด็นพฤติกรรม ศาสนา และส่งเสริมประชาธิปไตย เป็นต้น ทั้งนี้ มีการเริ่มต้นคิดและใช้รูปแบบที่นำเทคโนโลยีการสื่อสารเช่น google form เพื่อเก็บข้อมูลความคิดเห็นจากภาคประชาชนอยู่บ้าง ในลักษณะของการทดลองแรกเริ่ม แต่ยังไม่ขยายไปในวงกว้างทั้งภูมิภาคเหนือ ข้อมูลจากการศึกษาสะท้อนว่า บทบาทของสภาฯ ยังให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าวนี้ไม่มากทั้งในส่วนที่เป็นการพัฒนาแบบใหม่เพื่อการจัดเก็บฐานข้อมูลและส่วนของการพัฒนาศักยภาพกลุ่มคนทำงานคือสมาชิกสภาฯ และแกนประสานจังหวัดสำหรับรูปแบบการรับฟังอื่นที่อาศัยเทคโนโลยีหรือสารสนเทศเข้ามาช่วยเหลือ ซึ่งมีความสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่โดยตรงของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ โดยจากผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์จำนวน 26 ท่าน มีเพียง 2 ท่านที่ระบุและให้ความสำคัญถึงประเด็นดังกล่าวนี้

สำหรับความเข้าใจต่อบทบาทในการขยายฐานหรือเครือข่ายกลุ่มผู้ชมและผู้ฟังรายการไทยพีบีเอส จากข้อมูลการศึกษาพบว่า ทางกลุ่มคนทำงานสภาฯ ภูมิภาคเหนือได้มีบทบาทด้านนี้ผ่านทาง หนึ่ง เครือข่ายความสัมพันธ์ โดยมี 2 ลักษณะความสัมพันธ์คือ ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ เช่น ครอบครัว ญาติ มิตรสหาย กับความสัมพันธ์เชิงประเด็น เช่น กลุ่มคนทำงานที่ขับเคลื่อนประเด็นต่าง ๆ และประเด็นที่เกี่ยวข้องร่วมกัน เป็นต้น โดยการที่แกนประสานจังหวัดหรือสมาชิกสภาฯ ‘บอกต่อ’ บุคคลใกล้ชิดหรือ

บุคคลที่ตนเองรู้จักในพื้นที่หรือในประเด็นที่ตนเองดำเนินงานอยู่ให้รับชมรับฟังรายการของไทยพีบีเอสนั้น สอง การจัดกิจกรรมเวทีรับฟังความคิดเห็นที่จะเชิญชวนเครือข่ายเดิมคือ แกนประสานจังหวัด และเพิ่มเติมเครือข่ายใหม่ คือ ผู้ฟังเข้มข้น ที่ได้รับการแนะนำจากสมาชิกสภาฯ หรือแกนประสานจังหวัด สาม การจัดกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร (Corporate Social Responsibility: CSR) ช่วงเวลาที่ทำการเก็บข้อมูลการศึกษามีการจัดกิจกรรมนี้ เช่น กิจกรรมสร้างฝายชะลอน้ำ ต.นางพญา จ.อุดรธานี กิจกรรมสืบสานประเพณีชาติพันธุ์ปากเอะญอ จ.เชียงใหม่ เป็นต้น ถือว่าเป็นกิจกรรมที่สร้างภาพลักษณ์ในพื้นที่ที่ลงไปจัดกิจกรรม และสามารถสานต่อเครือข่ายเดิม พัฒนาความร่วมมือ ตลอดจนการสร้างฐานผู้ชมและเครือข่ายใหม่จากผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จากกิจกรรมดังกล่าวนี้ได้

นอกจากบทบาทหลักสองบทบาทคือบทบาทการรับฟังความคิดเห็น และบทบาทการขยายฐานและเครือข่ายผู้ชมและผู้ฟังรายการตามที่ได้นำเสนอไปข้างต้นแล้วนั้น ข้อมูลการศึกษายังสะท้อนว่ากลุ่มคนทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการฯ ภูมิภาคเหนือได้ให้ความสำคัญต่อกิจกรรม สอง บทบาทการเป็นองค์กรกลางที่จะเชื่อมประสานความเดือดร้อนของภาคประชาชนกับทางไทยพีบีเอส และ สอง บทบาทการเป็นนักข่าวพลเมือง (citizen journalist)

กรณีบทบาทการเป็นองค์กรกลางที่จะเชื่อมประสานความเดือดร้อนของภาคประชาชนกับทางไทยพีบีเอสนั้น ข้อมูลการศึกษาพบว่ากลุ่มคนทำงานสภาฯ ภูมิภาคเหนือมีความเข้าใจว่าเป็นบทบาทที่มีความจำเป็นต่อการทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ภูมิภาคเหนือ อย่างยิ่ง มีการใช้คำในการกล่าวถึงบทบาทนี้เช่น เป็นข้อต่อกลาง เป็นคนกลาง เป็นรอยต่อร้อยคนร้อยประเด็น เป็นต้น เพราะจะช่วยในเรื่องของการเชื่อมต่อกับภาคประชาชน ช่วยสะท้อนเสียงของประชาชนที่อาจจะถูกละเลยจากสื่อเชิงพาณิชย์หรือหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนอื่นๆ ตัวอย่างเช่น (1) กรณีโครงการหนึ่งจังหวัดหนึ่งโรงไฟฟ้า ที่มีการประสานงานระหว่างกัน ทำให้ภาคประชาชนที่ได้รับผลกระทบและต้องการนำเสนอ

ข้อมูลแต่ไม่ได้รับการตอบรับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีโอกาสได้ส่งเสียงที่ถูกเพิกเฉยผ่านทางรายการ รวมถึงได้รับความช่วยเหลือจากทีมข่าวของไทยพีบีเอส ในการเชื่อมต่อกับภาครัฐที่เกี่ยวข้อง (2) กรณีไฟฟ้าและฝุ่นควัน ที่ทางเหนือบนได้รับผลกระทบอย่างมาก ภาคประชาชนส่งเสียงให้กับทางประเด็นทรัพยากรของสภา ภูมิภาคเหนือ ซึ่งก็ได้ขับเคลื่อนและผลักดัน และเห็นผลทางหน้าจอของไทยพีบีเอสที่มีการติดตามสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

กรณีตัวอย่างที่ได้มีการหยิบยกขึ้นมาในข้างต้นนี้ ข้อมูลการสัมภาษณ์บ่งชี้ว่า เป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายผู้ชมและผู้ฟังกับรายการของไทยพีบีเอสได้จริง เพราะนอกจากจะทำให้ภาคประชาชนที่มีโอกาสได้ส่งเสียงสะท้อนความเดือดร้อนดังกล่าว ได้ติดตามรับชมรับฟังรายการของไทยพีบีเอสอย่างต่อเนื่องแล้ว ยังช่วยให้เกิดประชาสัมพันธ์ในลักษณะปากต่อปากกับคนใกล้ชิดหรือเครือข่ายการทำงานได้ติดตามรับชมเพิ่มเติมอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้แล้ว ข้อมูลการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของแกนประสานจังหวัดและเครือข่ายการทำงานเชิงประเด็นยังบ่งชี้ว่าสามารถสร้างความรู้สึกของการมีส่วนร่วมต่อเนื้อหาที่ปรากฏในพื้นที่สื่อสาธารณะ ในฐานะเป็น “ที่พึ่งพิง” และเป็น “พื้นที่เปิดรับ” ให้กับภาคประชาชนอีกด้วย

กรณีบทบาทการเป็นนักข่าวพลเมือง ข้อมูลการศึกษาสะท้อนว่า คณะทำงานในภูมิภาคเหนือมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า เป็นบทบาทที่มีความสำคัญต่อการทำงานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ภูมิภาคเหนือ แม้ว่าจะไม่ได้เป็นบทบาทที่ปรากฏอยู่ในระเบียบ แต่สมาชิกสภาฯ และแกนประสานเห็นว่า เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายให้มีความแน่นแฟ้น ตลอดจนเป็นการพัฒนาศักยภาพในการสื่อสาร ที่ทำให้แกนประสานและเครือข่ายสามารถสื่อสารประเด็นการทำงานหรือประเด็นพื้นที่ได้เบื้องต้น อีกทั้งสามารถสร้างความเข้าใจต่อกระบวนการผลิตข่าว ตลอดจนสามารถส่งต่อข้อมูลให้ส่วนข่าวของทางสถานี หรือส่วนนักข่าวพลเมืองของสำนักเครือข่ายสื่อสาธารณะได้ โดยไม่ต้องรอพึ่งพาทีมข่าวจากไทยพีบีเอสลงมาให้ สำหรับบทบาทนี้ ณ ช่วงเวลาของการเก็บข้อมูลการวิจัยพบว่า ทางสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ภูมิภาคเหนือ ได้ดำเนินการผ่านความร่วมมือ

ในการอบรมพัฒนาศักยภาพสมาชิกสภาฯ และแกนประสาน ตัวอย่างเช่น (1) โครงการพัฒนาศักยภาพสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการและเครือข่ายแกนประสานเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ “ภูมิภาคเหนือล่าง” จัดที่ จ.พิษณุโลก วันที่ 4-5 สิงหาคม 2561 (2) โครงการพัฒนาศักยภาพสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการและเครือข่ายแกนประสานเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ “ภูมิภาคเหนือบน” จัดที่ จ.เชียงราย วันที่ 9-10 พฤศจิกายน 2561

บทบาทตามความเข้าใจของสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ภูมิภาคเหนือ การตามที่ได้นำเสนอไปในข้างต้นทั้งหมดนั้น ข้อมูลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยหลักที่ช่วยหนุนเสริมให้การทำงานตามบทบาทความเข้าใจดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ได้แก่ (1) องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนทั้งเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ (2) สถาบันการศึกษา (3) ตัวสมาชิกสภาฯ ตลอดจนแกนประสาน และอดีตสมาชิกสภาฯ ที่มีจิตเพื่อสาธารณะ (4) ผู้ประสานงานภาค (5) ส.ส.ท. อาทิ สำนักข่าว ศูนย์ข่าวภาคเหนือ สำนักเครือข่ายสื่อสาธารณะ ในขณะที่ปัจจัยสำคัญที่มักได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นอุปสรรคต่อการทำงานตามบทบาทความเข้าใจดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ได้แก่ (1) งบประมาณ (2) โครงสร้างที่มีการปรับเปลี่ยนจากเหนือบนเหนือล่างเป็นเหนือเดียว (ตามที่ได้นำเสนอไปก่อนหน้านี้) และ (3) การคัดกรองบุคคลเข้ามาเป็นสมาชิกสภาฯ ที่บางส่วนยังมีศักยภาพในการมองเชิงประเด็น งานข้อมูล และการวิเคราะห์สังเคราะห์ได้ไม่มากพอ ซึ่งส่งผลต่อบทบาทต่างๆ ในการทำหน้าที่ในฐานะของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ และ (4) ยังขาดงานข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีความต่อเนื่องจากทาง ส.ส.ท. ที่สะท้อนการนำข้อเสนอต่าง ๆ ไปปรับเปลี่ยนทั้งในเชิงรูปแบบ เชิงเนื้อหา และเชิงนโยบาย

สรุปและอภิปรายผล (Conclusion and Discussion)

การศึกษาความเข้าใจในบทบาทของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย เขตภาคเหนือ พบว่ามีความเข้าใจต่อบทบาทของตนเองโดยแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่ หนึ่ง ความเข้าใจต่อโครงสร้าง (structure) ที่มีความเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ในการทำงาน และ สอง ความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ใน

การทำงาน (practice) ของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ จากผลการวิจัยดังกล่าวมีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ประการแรก ภายใต้ความเข้าใจของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการฯ ภูมิภาคเหนือ ต่อโครงสร้างที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำงานนั้น ข้อมูลการศึกษาชัดเจนว่า กลุ่มคนทำงานของสภาฯ ภูมิภาคเหนือ มีความเข้าใจต่อโครงสร้างที่กำหนดใน พ.ร.บ. องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ.2551 นั่นคือการที่สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการทำงานที่ก่อเกิดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน โดยเป็นการเชื่อมต่อระหว่างภาคประชาชนกับส่วนต่างๆ ของ ส.ส.ท. ไม่ว่าจะเป็นกรรมการนโยบาย และกรรมการบริหาร ความเข้าใจดังกล่าวนี้หากเราพิจารณาสภาฯ ในฐานะของ “สื่อกลาง” แล้ว จะเห็นได้ว่าด้านหนึ่ง ส.ส.ท. หรือ ไทยพีบีเอส มีฐานคิดตั้งที่ เจมส์ แอล เครย์ตัน (Creighton, 2008) ได้นำเสนอไว้คือ การมีโครงสร้างและกระบวนการที่รวบรวมข้อมูลจากภาคประชาชนเพื่อใช้สำหรับการตัดสินใจ โดยในที่นี้คือการใช้กลไก “สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ” ซึ่งกำหนดไว้ในโครงสร้างตาม พ.ร.บ. ในการขับเคลื่อนการทำงานเพื่อให้ได้การตัดสินใจที่เกิดจากการมีส่วนร่วมและได้รับการสนับสนุนจากภาคประชาชนได้ นอกจากนี้แล้วยังสะท้อนโครงสร้างการรับฟังและการมีส่วนร่วมในลักษณะของเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ (Suarot, 2014, p. 365) **ส่วนอีกด้านหนึ่ง**คือ กลุ่มคนทำงานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ภูมิภาคเหนือ นั้น ภายใต้ความเข้าใจโครงสร้างตามที่ได้นำเสนอในผลการศึกษา มีความพยายามสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญกับ “ความต้องการของภูมิภาคและความหลากหลาย” ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 45 หมวด 5 ของ พ.ร.บ. องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ.2551 นั่นคือ แม้จะเข้าใจในโครงสร้างระดับภูมิภาคที่มีการปรับเปลี่ยนจากเดิม 9 ภูมิภาคเป็น 5 ภูมิภาค (ในปี พ.ศ.2561) ก็ตาม แต่เชิงโครงสร้างทางปฏิบัติยังมีการแบ่งการทำงานเป็น ‘เหนือบน-เหนือล่าง’ เพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์และประเด็นขับเคลื่อนในพื้นที่ที่แตกต่างกันระหว่างเหนือบน-เหนือล่าง อย่างไรก็ตาม ภายใต้ความพยายามและโครงสร้างในทางปฏิบัตินี้ ข้อมูลการศึกษาส่วน

หนึ่งสะท้อนข้อกังวลใจต่อบทบาทหน้าที่ที่ปรากฏอยู่ในพันธกิจของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ อาทิเช่น ประเด็นของภูมิภาคเหนือล่างที่ไม่สามารถผลักดันไปสู่ส่วนกลางตลอดจน ส.ส.ท. ได้อย่างเต็มที่ เมื่อรวมเป็นภูมิภาคเหนือเดียว และประเด็นการพัฒนาขยายฐานสมาชิกที่มีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณ ที่แต่เดิมงบประมาณภายใต้โครงสร้าง 9 ภูมิภาค เมื่อหารค่าเฉลี่ยแต่ละจังหวัดในการทำกิจกรรมจะน้อยกว่าโครงสร้าง 5 ภูมิภาค เป็นต้น ข้อกังวลใจนี้สะท้อนชัดเจนว่าโครงสร้างมีผลกระทบต่อกระบวนการทำงาน รวมถึงความรู้สึกละเลยต่อบทบาทที่ผลักดันประเด็นจากภาคประชาชนส่งต่อไปกับส่วนกลางของสภาฯ และ ส.ส.ท. และหากพิจารณาเพิ่มเติมต่อไปอีกจะพบว่า คณะทำงานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ ภูมิภาคเหนือ ได้สะท้อนความรู้สึกและความเข้าใจต่อโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ในการทำงานด้วยสำนึกต่อการเป็นส่วนหนึ่งของ ส.ส.ท. (sense of belonging) และสำนึกที่ต้องการมีส่วนร่วมในการผลักดันประเด็นในพื้นที่ที่ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงได้จริง (sense of being a change agent) ซึ่งถือว่าสอดคล้องกับพันธกิจที่ปรากฏอยู่ของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อ 1 ที่ว่า สร้างสำนึกความเป็นเจ้าของสื่อสาธารณะด้วยการใช้ประโยชน์และพัฒนาสื่อสาธารณะเพื่อนำสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ประการที่สอง ภายใต้ความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ในการทำงาน (practice) ของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการฯ ภูมิภาคเหนือ ที่ข้อมูลสะท้อนถึงความเข้าใจต่อบทบาทหลักสองบทบาทคือ การรับฟังความคิดเห็นและการขยายฐานหรือเครือข่าย และบทบาทเพิ่มเติมอีกสองบทบาทคือ องค์กรกลางและนักข่าวพลเมืองนั้น มีประเด็นน่าสนใจที่หยิบยกมาอภิปรายดังนี้

สำหรับบทบาทหลักที่ได้รับการกล่าวถึงเป็นบทบาทแรกสุดคือการรับฟังความคิดเห็น (1) กรณีเวลาประมาณกึ่งหนึ่งของการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นทางเวทีการรับฟังแบบเห็นหน้าค่าตากัน (face-to-face) โดยส่วนใหญ่จะมุ่งไปในเรื่องของการเล่นวาทะ ซึ่งไม่ต่อบทบาทการรับฟังความคิดเห็นนี้โดยตรง ทว่ากลุ่มคนทำงานของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการฯ ภูมิภาคเหนือ เห็นสมควรและมองว่าเป็น

รูปแบบที่จะพัฒนาองค์ความรู้ของเครือข่ายที่เข้าร่วมเวที ประเด็นนี้หากพิจารณาจะเห็นว่า คณะทำงานสภาฯ ภูมิภาคเหนือ ให้ความสำคัญต่อรูปแบบดังกล่าวเพื่อพัฒนาเครือข่ายในเรื่องของความรู้ความเข้าใจต่อประเด็นแต่ละครั้งที่จัดเวทีการรับฟังเป็นอย่างมาก จุดนี้สะท้อนได้สองหลักนัยคือ นัยแรก คณะทำงานสภาฯ ภูมิภาคเหนือ ประเมินว่า ผู้ที่เข้าร่วมเวทีรับฟังความคิดเห็น ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของความรู้ความเข้าใจต่อประเด็น จึงต้องการพัฒนาศักยภาพดังกล่าว นัยที่สอง คณะทำงานสภาฯ ภูมิภาคเหนือ ออกแบบกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นยังไม่มากพอหรือเท่าที่ควรจะเป็น นอกจากนี้แล้ว ด้วยเวลาที่จำกัดในการรับฟังความคิดเห็นอาจส่งผลต่อข้อมูลที่จะได้รับในเชิงลึก และข้อมูลที่ต้องการเวลาในการอภิปรายร่วมกัน รวมถึงการเริ่มเสวนาก่อนที่จะมีการรับฟังความคิดเห็นอาจมีผลกระทบต่อกรอบคิดของผู้เข้าร่วมที่จะเสนอความคิดเห็นในเวทีได้ ซึ่งในสองข้อหลังนี้หากเกิดขึ้นจริงก็จะส่งผลต่อพันธกิจที่ 4 ของสภาผู้ชมและผู้ฟังฯ ที่กล่าวถึงบทบาทในการสร้างและขยายพัฒนากระบวนการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีประสิทธิภาพได้ (2) กรณีความเข้าใจเรื่องการเป็น ‘อาสาสมัคร’ โดยเชื่อมต่อกับประเด็นหรือพื้นที่การทำงานก่อนหน้านี้ที่จะเข้ามาเป็นคณะทำงานสภาฯ ภูมิภาคเหนือ นั้น สะท้อนภาพประโยชน์บังเกิดขึ้นทั้งสองฝ่าย (win-win situation) กล่าวคือทั้งฝ่าย ส.ส.ท. เองและฝ่ายภาคประชาชนที่เข้ามาเป็นกลุ่มคนทำงานสภาฯ ภูมิภาคเหนือ โดย ส.ส.ท.ได้รับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาชนตาม พ.ร.บ. ในขณะที่กลุ่มคนทำงานสภาฯ ภูมิภาคเหนือเองก็ได้ขับเคลื่อนเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งหากพิจารณาบทบาทอาสาสมัครดังกล่าวนี้ จะเห็นว่ามีความหมายเครือข่ายการทำงานเดิมที่ผลักดันหรือเป็นฐานทำงานได้สนับสนุนบทบาทหน้าที่ตามที่ฮาร์โรลด์ ลาสเวลล์ (Lasswell, 1964) และเดนิส แม็คควอล (McQuail, 2005) ได้นำเสนอไว้โดยหลักในที่นี้คือ บทบาทการสร้างอย่างต่อเนื่อง (continuity) บทบาทการระดมสรรพกำลัง (mobilization) จากทุนเครือข่ายและองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่ เพื่อผลักดันและก่อเกิดบทบาทที่สร้างข้อเสนอที่ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบสำนึก (proposing system-cognizant change) (Orlik, 2016, p. 27-

34) ให้เกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลการศึกษาที่ได้นำเสนอไปข้างต้นนั้น การเป็นอาสาสมัครที่มีทุนเครือข่ายการทำงานเดิมอยู่มีความคาดหวังในการทำงานในบทบาทเดิมค่อนข้างมากนั้น มีโอกาสที่จะเลยในส่วนที่เป็นความคิดเห็นจากภาคประชาชนในพื้นที่ที่ไม่ได้เป็นเครือข่าย ซึ่งอาจเป็นความคิดเห็นที่แตกต่างจากคนที่อยู่ในเครือข่ายการทำงานเดิม อันจะส่งผลโดยตรงต่อพันธกิจที่ 4 ของสภาผู้ชมและผู้ฟังฯ ต่อบทบาทการพัฒนากระบวนการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีประสิทธิภาพได้ (3) กรณีการรับฟังความคิดเห็นที่ให้ความสำคัญต่อสื่อโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่พิจารณาได้ว่า ยังไม่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบตามที่มีปรากฏอยู่ในรายงานประจำปีของสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการฯ อย่างต่อเนื่องในข้อ 1 คือการเฝ้าติดตามรับชมและรับฟังรายการจากทุกสื่อขององค์การ (Thai PBS Audience Council, 2015; Thai PBS Audience Council, 2016; Thai PBS Audience Council, 2017) (4) กรณีการจัดเวทีในรูปแบบการเห็นหน้าค่าตากันจริงมากกว่ารูปแบบอื่นนั้น ซึ่งแม้ว่าจะเป็นรูปแบบการประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) ตามที่จินตวิรุ เกษมสุข ได้นำเสนอไว้ว่าเป็นหนึ่งในรูปแบบการสื่อสารจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนได้ ทว่าประเด็นนี้เองก็สะท้อนนัยสำคัญคือ ประการแรก ข้อจำกัดของกลุ่มคนทำงานในการพัฒนารูปแบบอื่นในการรับฟังความคิดเห็น เช่น ข้อจำกัดเรื่องเทคโนโลยี ข้อจำกัดด้านวิชาการ เป็นต้น ประการที่สอง มุมมองต่อการจัดเวทีรับฟังที่ต้องเห็นหน้าค่าตากันจริงว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพเพราะเห็นว่าการพบปะกันจริงสามารถมีปฏิสัมพันธ์กันแบบคุ้นชินและสามารถสานสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายให้แน่นแฟ้นได้ ถือว่าเป็นการให้ความสำคัญกับบทบาทรักษารฐานเครือข่ายผู้ชมและผู้ฟังรายการ ผ่านกิจกรรมที่มีเป้าหมายตอบกับบทบาทการรับฟังความคิดเห็นนั่นเอง

สำหรับบทบาทที่ได้รับการกล่าวถึงเป็นบทบาทหลักในลำดับต่อมาคือ การขยายฐานหรือเครือข่ายกลุ่มผู้ชมและผู้ฟังรายการไทยพีบีเอส ที่ดำเนินการผ่านสามกิจกรรมหลักตามที่นำเสนอไปในส่วนของผลการศึกษาข้างต้นนั้น ถือเป็นการสร้าง

ความการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนผ่าน ‘ทุน
เครือข่าย’ (social capital) ที่มีอยู่ทั้งจากทางและกิจกรรม

สำหรับบทบาทเพิ่มเติมอีกสองบทบาทคือ
องค์กรกลางและนักข่าวพลเมืองนั้น ประเด็นที่
น่าสนใจคือ บทบาทเพิ่มเติมแรก ‘องค์กรกลาง’ นั้น
หากพิจารณาจากผู้ชมผู้ฟังรายการฯ ภูมิภาคเหนือ ใน
ฐานะ ‘สื่อ’ ระหว่าง ส.ส.ท. กับมวลชน สิ่งที่เห็นได้
ชัดเจนประการแรกคือ การทำบทบาทหน้าที่ต่อสังคม
ตามที่ฮาโรลด์ ลาสเวลล์ (Lasswell, 1964) ได้
กล่าวถึงคือ การประสานสัมพันธ์ส่วนต่าง ๆ ของสังคม
(correlation of the parts) หรือเป็นการประสาน
สัมพันธ์ (correlation) ตามที่เดนิส แมคควอล
(McQuail, 2005) ได้นำเสนอไว้ ประการที่สอง สภา
ผู้ชมและผู้ฟังรายการฯ ภูมิภาคเหนือ มีบทบาทสำคัญ
ในผลักดันการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมจากภาค
ประชาชน เมื่อพิจารณาตามแนวคิดห้าสเปคตรัมการ
มีส่วนร่วมของสมาคมระหว่างประเทศเพื่อการมีส่วน
ร่วมสาธารณะ (International Association for Public
Participation, n.d.) จะเห็นได้ว่ามีก้าวย่างอยู่ใน
ระดับที่ 1, 2, 3 และ 4 อย่างชัดเจนคือ ระดับที่ 1 การ
ให้ข้อมูลสร้างความเข้าใจปัญหา ทางเลือก โอกาส
(inform) ระดับที่ 2 การปรึกษา (consult) ระดับที่ 3
การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง (involve) และระดับที่ 4 การเป็น
ภาคีทำงานร่วมกัน (Collaborate) แต่ยังไม่ถึง
ระดับที่ 5 การให้อำนาจแก่ภาคประชาชนในการ
ตัดสินใจขั้นสุดท้าย (Empower) นั่นเอง

สำหรับบทบาทเพิ่มเติมอีกหนึ่งบทบาทคือ การ
เป็นนักข่าวพลเมือง ตามที่ได้นำเสนอในผลการศึกษา
ข้างต้นว่า กลุ่มคนทำงานสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการฯ
ภูมิภาคเหนือเข้าใจไม่ได้เป็นบทบาทโดยตรงแต่เห็น
ร่วมกันว่าเป็นส่วนสำคัญในการสานความสัมพันธ์
เครือข่ายการทำงาน และเป็นการพัฒนาศักยภาพทั้ง
ในเชิงมุมมองและทักษะการสื่อสารเบื้องต้นนั้น หาก
พิจารณาจะเห็นได้ว่า (1) กลุ่มคนทำงานสภาผู้ชมและ
ผู้ฟังฯ ภูมิภาคเหนือ มีฐานคิดต่อการทำบทบาทหน้าที่
ตามที่ เจมส์ แอล เครย์ตัน (Creighton, 2008) ได้
นำเสนอไว้คือ สร้างการสื่อสารที่มีส่วนร่วมของภาค
ประชาชนที่เป็นการพัฒนาศักยภาพเชิงความรู้ทั้งใน
ส่วนของประเด็นและทักษะ เพื่อเข้าไปสู่พื้นที่ข่าวหรือ
รายการของทาง ส.ส.ท. ผ่านการฝึกอบรมเรียนรู้
ทักษะ ตลอดจนทำงานร่วมกันระหว่างคณะทำงาน

สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการฯ-ประชาชน-ส.ส.ท. เพื่อ
แก้ปัญหาของภาคประชาชน และ (2) ปฏิบัติการ
ภายใต้บทบาทการเป็นนักข่าวพลเมืองนี้ตั้งอยู่บน
แนวคิดวารสารศาสตร์พลเมือง ที่ต้องการให้ประชาชน
มีส่วนร่วมในแบบสังคมประชาธิปไตย (Charoenwong,
2019) โดยมีจุดหมายหนึ่งคือการกำหนดประเด็น
ข่าว (agenda setting) และเผยแพร่ประเด็นดังกล่าว
ออกสู่สาธารณะผ่านพื้นที่สื่อสาธารณะที่เปิดรับในที่นี้
คือ ส.ส.ท.

กล่าวโดยสรุป สำหรับความเข้าใจในบทบาท
สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการไทยพีบีเอส เขตภูมิ
ภาคเหนือ นั้น ฐานคิดสำคัญในส่วนของความเข้าใจ
ต่อโครงสร้าง (structure) ที่มีความเกี่ยวข้องกับ
บทบาทหน้าที่ในการทำงานนั้นคือ คำนึงถึงการสื่อสาร
อย่างการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนที่จะสามารถ
สะท้อนอัตลักษณ์ที่แตกต่างในพื้นที่และประเด็นใน
พื้นที่ได้ ดังจะเห็นได้จากโครงสร้างในเชิงปฏิบัติที่
แบ่งเป็น ‘เหนือบน-เหนือล่าง’ และเสียงสะท้อนใน
ประเด็นของโครงสร้างที่มีการปรับเปลี่ยนจาก 9
ภูมิภาคเป็น 5 ภูมิภาค ที่มองว่าไม่สอดคล้องกับอัต
ลักษณ์พื้นที่และการขับเคลื่อนประเด็นเฉพาะของ
พื้นที่ และฐานคิดสำคัญของความเข้าใจต่อบทบาท
หน้าที่ในการทำงาน (practice) ของสภาผู้ชมผู้ฟัง
รายการฯ ภูมิภาคเหนือนั้นก็คือ ไม่ใช่แค่บทบาทการ
รับฟังความคิดเห็น และบทบาทการขยายและรักษา
เครือข่ายหรือฐานผู้ชมและผู้ฟังรายการ ตลอดจนการ
จัดทำรายงานต่างๆ ตามที่ปรากฏไว้ในรายงาน
ประจำปีของสภาผู้ชมผู้ฟังรายการ ส.ส.ท. อย่าง
ต่อเนื่องเท่านั้น แต่สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการฯ ภูมิ
ภาคเหนือยังต้องการมีบทบาทเป็นองค์กรกลางที่เป็น
เหมือน ‘ชุมทาง’ รับเรื่องราวและเชื่อมโยงเรื่องราว
จากเครือข่ายและภาคประชาชนสู่ ส.ส.ท. ตลอดจน
ผลักดันและขับเคลื่อนสังคมด้วยการสร้างความ
เข้มแข็งให้กับเครือข่ายและภาคประชาชนผ่าน
บทบาท (การสร้างและการเป็น) นักข่าวพลเมือง
นั่นเอง ในมิตินี้ด้านหนึ่งพิจารณาได้ว่า สภาผู้ชมผู้ฟัง
รายการฯ ภูมิภาคเหนือ เข้าใจและดำเนินบทบาทของ
ตนเกินจากบทบาทที่มีกำหนดไว้ อย่างไรก็ดีในอีกด้าน
หนึ่งก็สะท้อนมิติใหม่สำหรับบทบาทของสภาผู้ชมและ
ผู้ฟังรายการ ในการพัฒนาศักยภาพการสื่อสารทั้งใน
เชิงมุมมองและทักษะต่อเครือข่ายภาคประชาชน

ซึ่งสามารถสนับสนุนหรือเชื่อมต่อการทำงานกับหน่วยงานย่อยอื่นของไทยพีบีเอส เช่น สำนักข่าวสำนักเครือข่ายสื่อสารสาธารณะ และส่วนรายการอื่นๆของ ส.ส.ท. หรือไทยพีบีเอสเพื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgments)

บทความชิ้นนี้เป็นผลผลิตจากงานโครงการวิจัยเรื่อง "การศึกษาบทบาทและบทบาทพึงประสงค์สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ภูมิภาคเหนือ" ได้รับทุนวิจัยรายได้คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีงบประมาณพ.ศ. 2561

บรรณานุกรม

- Academic Institute of Public Media. (2018). **Thai PBS Audience Council and Thai PBS Friends Network**. A decade of Thai Public Broadcasting Service. Bangkok: Amarin Printing & Publishing.
- Adams, J., Bateman, B., Becker, F., Cresswell, T., Flynn, D., McNaughton, R. et al. (2015). Chapter 6, Triangulation and integration of results, Effectiveness and acceptability of parental financial incentives and quasi-mandatory schemes for increasing uptake of vaccinations in preschool children: systematic review, qualitative study and discrete choice experiment. **Heath Technology Assessment, No.19.94**. Southampton (UK): NIHR Journals Library. Retrieved December 20, 2019, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK326956/>
- Braun, V. and Clarke, V. (2006) Using thematic analysis in psychology. **Qualitative Research in Psychology**, 3 (2), 77-101.
- Charoenwong, M. (2019). **Civic people construct media, and media construct civic people**. Nonthaburi: Parbpim Press.
- Creighton, J. L. (2008). **Public participation guide better decisions by engaging the community**. (Watanasap, W., Bureekul, T., and Pongsaksri M., Trans.) Khon Khan: Siriphan Offset Printing. (Original work published 2005) Retrieved April 10, 2020, from <https://tula681.files.wordpress.com/2014/08/unnamed-file1.pdf>
- García-Avilés, J. A. (2010). 'Citizen journalism in European television websites: lights and shadows of user generated content. **Observatorio (OBS*)**, 4(4), 251-263. Retrieved April 10, 2020, from <http://obs.obercom.pt/index.php/obs/article/view/360/382>
- Glaser, M. (2006). **What Is Citizen Journalism?** Retrieved April 10, 2020, from <http://mediashift.org/2006/09/your-guide-to-citizen-journalism270/>
- Heale, R. and Forbes, D. (2013). Understanding triangulation in research. **Evidence-based nursing**, 16(4), 98. Retrieved November 20, 2019, from <https://ebn.bmj.com/content/ebnurs/16/4/98.full.pdf>
- Intarathat, K. (2006). Unit 12.1.1 Communication with agricultural development. In **Teaching documents: Communication and Development Unit 8-15 (Page 4-9)**. Nonthaburi: The Office of the University Press Sukhothai Thammathirat Open University.
- International Association for Public Participation. (n.d). **IAP2's Public Participation Spectrum**. Retrieved April 13, 2020, from <https://cdn.ymaws.com/www.iap2.org/.pdf>

- Karujit, A. (2014). Chapter 3 The role of radio and television media to society. In Hinwimarn, S., Praphanturakit, S., Sarakornborirak, P., Karujit, A., Rungcharoenpong K., and Suarot, K. **Basic knowledge in radio and television**. (Page 41-80). Bangkok: Thammasat University Press.
- Kasemsuk, C. (2011). **Communication and social change**. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Lasswell, H. (1964). The structure and function of communication theory in society. In Bryson, L. (ed.) **The communication of ideas**. (pp.37-38). New York: Cooper Square Publisher.
- McQuail, D. (2005). **McQuail's mass communication theory**. London: Sage.
- Miller, S. (2019). **Citizen Journalism**. Retrieved April 10, 2020, from https://www.researchgate.net/publication/332627049_Citizen_Journalism
- Orlik, P. B., (2016). **Media Criticism in a Digital Age Professional and Consumer Considerations**. New York: Routledge.
- Suarot, K. (2014). Chapter 19 Media Moral and Ethics. In Hinwimarn, S., Praphanturakit, S., Sarakornborirak, P., Karujit, A., Rungcharoenpong K., and Suarot, K. **Basic knowledge in radio and television**. (Page 356-372). Bangkok: Thammasat University Press.
- Thai Public Broadcasting Service Act, B.E.2551. (January 14, 2008). **Royal Thai Government Gazette**. 125(8 n). p.19, Retrieved November 15, 2019, from <https://org.thaipbs.or.th/announce/legislation>
- Thai PBS Audience Council. (2015). **Annual Report of Thai PBS Audience Council Year 2015**. Bangkok: Thai PBS Audience Council.
- Thai PBS Audience Council. (2016). **Annual Report of Thai PBS Audience Council Year 2015**. Bangkok: Thai PBS Audience Council.
- Thai PBS Audience Council. (2017). **Annual Report of Thai PBS Audience Council Year 2015**. Bangkok: Thai PBS Audience Council.
- Thai PBS Audience Council. (n.d.a). **Rules of Thai PBS Audience Council**. Retrieved November 15, 2019, from <https://sapa.thaipbs.or.th/index.php/about/rule>
- Thai PBS Audience Council. (n.d.b). **Vision and Mission of Thai PBS Audience Council**. Retrieved November 15, 2019, from <https://sapa.thaipbs.or.th/index.php/about/vision>
- Watchanasawat, K. (2007). **Public participation in government policy implementation of employment services**. Bangkok: Planning and Information Division Department of Employment Ministry of Labor.